

EURO'NUN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

İlhan EGE*

ÖZET

Euro, 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren kaydi para olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ekonomik ve Parasal Birliğe (EMU), Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İspanya, Portekiz, İrlanda, Avusturya ve Finlandiya katılmıştır. Yunanistan'da 1 Ocak 2001'de EMU'ya üye olmuştur. Bu on iki Avrupa Birliği ülkesi haricinde kalan İngiltere, İsveç ve Danimarka AB üyesi olmakla birlikte EMU'ya üye değildirler. Euro, 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren de efektif olarak kullanılmaya başlanacaktır. Söz konusu tarihe kadar EMU'ya üye ülkelerin ulusal paraları Euro ile birlikte kullanılacaktır. En geç 30 Haziran 2002 tarihinde ulusal paralar tedavülden kalkacaktır.

Euro'nun uygulanması öncelikle EMU üyesi ülkeleri, daha sonra EMU'ya üye olmayan dört AB üyesi ülkeyi ve Türkiye gibi üçüncü taraf ülkelerin mali piyasalarını etkileyecektir. Bu etkiler bazı yönlerden olumlu, bazı yönlerden de olumsuz olacaktır.

Türkiye'nin de bu etkileşimi olumlu yönde kullanması gereklidir. Türkiye için bu, yeniden yapılanma için bir fırsattır. Bankacılık sektörü oligopolistik yapısından kurtulabilir, rekabet artabilir, uluslararası bankaların sayısı artabilir, yöneticilerin eğitim seviyeleri yükseltilebilir ve bilgileri artırılabilir.

I. GİRİŞ

Türk Bankacılık Sektörü son yıllarda gerek teknoloji açısından, gerekse bilgi açısından gelişme göstermiştir. Bankacılık sektörü bazı krizler geçirmesine rağmen, Türk Ekonomisi için önemli bir sektördür. Küreselleşme sürecinde, dünya tek bir pazara doğru gitmektedir. Tek pazarın en büyük uygulaması Avrupa Birliği'dir. Avrupa Birliği, ekonomik entegrasyonun son aşaması olan parasal birlik sürecine 1 Ocak 1999 tarihinde girmiştir. Bu birliğin özelliği; üye ülkelerin ortak merkez bankası kurarak, banka bünye-

* Araş. Gör., Erciyes Üniversitesi, Nevşehir İ.İ.B.F., İktisat Bölümü.

sinde oluşturulacak ortak ekonomi politikaları oluşturmak ve uygulamaktır. Avrupa Birliği aday ülke statüsünde olan Türkiye de, ekonomik açıdan tüm ekonomik ve finansal kurumlarıyla bu gelişmeden etkilenecektir. Bu süreçte, Türk bankacılık sektörünün yapısal değişimi ve parasal birliğe uyumunun, kısa zamanda gerçekleştirilebilmesi için öncelikle sürecin Türk bankacılık sektörüne etkisinin bilinmesi gerekliliği önem arz etmektedir.

Makalede, Euro'nun Türk Bankacılık sektörüne etkilerinin sistematik olarak ortaya konulması amaçlanmıştır. Literatürde Euro ile ilgili bir çok yayın bulunmasına rağmen, Türk Bankacılık sektörüne Euro'nun etkisi ile ilgili fazla çalışma yoktur. Bir başka amacımız ise, literatüre bu açıdan bir katkı sağlamaktır.

Araştırmada sayısal bir analiz yapılmamıştır. Literatür taraması yapılmıştır. Sadece kavramsal olarak Euro'nun Türk Bankacılık sektörüne etkileri belli bir sistem içinde derli toplu olarak verilmeye çalışılmıştır.

Euro'nun etkileri ile ilgili üç taraf vardır. Bunlar Merkez Bankaları, piyasalar ve hükümetlerdir. Çalışmamızda Euro'nun piyasalar yönünün içinde yer alan bankacılık sektörü ele alınmıştır. Araştırma sadece Euro'nun Türk Bankacılık sektörüne etkilerini sistematik bir şekilde verilmesiyle konu açısından sınırlandırılmıştır. Euro'nun Türk Bankacılık sektörüne etkilerinin analiz edilmesi başka bir çalışmanın konusu olabileceği için kapsam dışında bırakılmıştır. Çünkü, bankacılık sisteminin tam olarak oturmamış olması nedeniyle, etkilerin değerlendirilmesi için gereken süreç geçmemiştir. Euro'nun genel makro ekonomik etkileri de kapsam dışında bırakılmıştır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş bölümüdür. İkinci bölümde, Euro'nun tarihsel gelişimi ve Türkiye için önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Üçüncü bölümde, Euro'nun Türk Bankacılık sektörüne etkileri araştırılmıştır. Dördüncü bölüm sonuç bölümüdür. Bu bölümde, net olarak ortaya konan sorunlara çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

II- EURO'NUN TARİHSEL GELİŞİMİ VE TÜRKİYE İÇİN ÖNEMİ

Makalenin bu bölümünde önce Euro'nun tarihsel gelişimi anlatılmış, daha sonraki bölümde ise Euro'nun Türkiye için önemi anlatılmıştır.

A- Euro'nun Tarihsel Gelişimi

Son aşaması 1 Ocak 1999 tarihinde başlayan Avrupa Para Birliği, uluslararası para sistemi tarihinde yeni ortaya çıkan bir kavram olarak

görülmemelidir. Geçmişte Almanya (1875-), CFA Frank Alanı (1958-), Japonya Para Birliği (1868-), İngiltere-İrlanda Para Birliği (1801-) ve Belçika-Lüksemburg (1921-) gibi başarılı bir şekilde sürdürülen parasal birlik örnekleri olduğu gibi Kolonyal Yeni İngiltere (1750-1850), Latin Para Birliği (1867-1929), İskandinav Para Birliği (1870-1924) ve Doğu Afrika Para Alanı (1922-1977) gibi başarısızlıkla sonuçlanan örneklerle rastlanmaktadır (Tur, 2000: 114-117, Gönen, Eylül-Ekim 2000: 186-192, Bulgurlu, 2000: 1298). 1960'lı yıllardan bu yana üzerinde çalışmalar yapılan Avrupa Para Birliği fikri yeni bir kavram değildir. Avrupa Para Birliği'nin geçmişteki girişimlerden şu açılardan farklılığı vardır : Birliği oluşturan ülkelerin iktisadi ve siyasi güçlerinin büyüklüğü, Birliğe geçişle birlikte ortaya çıkan yeni yapının geçmişteki benzerlerinden tamamen farklı olması ve Euro Alanı'nda uygulanacak makroekonomik politikaların dünya ekonomisi üzerinde yaratacağı potansiyel etkilerin boyutu (Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 1999: 30-31) .

Avrupa ülkelerinde oluşturulmaya çalışılan parasal entegrasyon 1970'li yıllarda pek başarılı olamamıştır. Ancak, 13 Mart 1979 tarihinde Almanya ve Fransa Avrupa Para Sistemini yürürlüğe koymayı başarmışlardır. Avrupa Para Sisteminde İngiltere hariç Avrupa Birliği'ne üye tüm Avrupa ülkeleri sabit fakat ayarlanabilir döviz kuru¹ mekanizmasına dahil olmuşlardır (Özbay, 1997: 13).

Avrupa Birliği'nin 1970'lerdeki ilk ekonomik ve parasal birlik deneyimi sırasında ortaya çıkan monetarist ve ekonomik yaklaşımlar arasındaki çelişki yine ortaya çıkmıştır. Monetarist yaklaşım Avrupa Birliği üye devletlerinin ekonomilerinin yapısal anlamda birbirlerine benzer olduğu varsayımından hareketle, ekonomik ve parasal birliğin bir an önce ve mümkün olduğu kadar az ön koşul ile başlamasını talep etmektedir. Daha tedbirli bir yaklaşım benimseyen başka bir görüş ise; büyüme oranları, enflasyonist baskılar, işsizlik ve iş gücü piyasası esnekliği gibi reel unsurlara dikkat çekmektedir. Aynı zamanda bu görüş, Avrupa Birliği üye devletlerinin aralarında bu anlamda farklar bulunduğunu vurgulamakta ve bu farklar giderilmeden sağlıklı bir ekonomik ve parasal birlik ve dolayısıyla tek bir para sistemi oluşturulamayacağını öne sürmektedir. Bu bağlamda Almanya'nın ilk ekonomik ve parasal birlik deneyimindeki yaklaşımını değiştirerek ikinci ekonomik ve parasal birlik deneyiminin başlangıcında Fransa ile birlikte monetarist yaklaşımı benimsemesi bu iki ülkenin Avrupa Birliği içindeki ağırlığı nedeniyle, üye devletlerin reel göstergelerindeki farklılığa çok fazla

¹ Fixed But Adjustable Peg

dikkat edilmeksizin nominal göstergelerindeki yaklaşımın esas alınmasına neden olmuştur (Arısan, 1999) .

Avrupa Para Sistemi'ni gerçekleştirme yönünde, Avrupa Topluluğu Konseyi'ni oluşturan on iki üye ülkenin devlet veya hükümet başkanları 1991 yılı sonlarında Hollanda'nın Maastricht kentinde toplanarak siyasal ve parasal birlik konusunda önemli kararlar almışlardı. Söz konusu anlaşma 7 Şubat 1992 tarihinde imzalandı ve üye ülkelerin tümünün onayı ile ertesi yıl yürürlüğe girdi .

Maastricht Antlaşması, Avrupa Birliği'nin 1999'dan önce, Avrupa Para Birimine (European Currency Unit- ECU) dayalı tek para sistemini gerçekleştirmesini öngörür. Parasal Birlik, Avrupa Komisyonu Başkanı Jacques Delors tarafından 1989'da hazırlanan bir planda (Bulgurlu, 2000: 1303-1304) öngörüldüğü biçimde, üç aşamada gerçekleştirilecektir (Seyidoğlu, 1996: 549):

Birinci aşamada, (1.7.1990-31.12.1993), kriterlere uyum sağlanmaya çalışılmış ve ekonomik ve parasal işbirliği arttırılmıştır. 1.1.1994-31.12.1998 dönemini kapsayan **ikinci aşamada**, Avrupa Merkez Bankası kuruluncaya kadar, para politikasının koordinasyonunu sağlamak ve gerekli altyapıyı hazırlamak üzere Avrupa Para Enstitüsü (APE) 1994'te ve daha sonra Avrupa Merkez Bankası kurulmuştur. **Üçüncü aşamada**, EMU üyesi ülkelerde EURO 1 Ocak 1999 tarihinde itibaren kaydi para olarak kullanılmaya başlanmıştır (Ayhan, 2000: 1243-1244) .

Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi, Maastricht Zirvesi'nde Ekonomik ve Parasal Birliğe geçiş için beş başlıktan oluşan uyum kriterleri belirlemiştir. Bunlar; enflasyon, bütçe disiplini, devlet borçları, faiz oranı ve ulusal paranın istikrarıdır (Erçel, 2000: 1241) .

15-16 Aralık 1995'te Avrupa Konseyi tek paranın Euro olarak adlandırılmasına karar vermiştir. 13-14 1996 tarihinde Euro'nun hukuksal çerçevesi belirlenmiş ve EMU'ya ilk aşamada katılmayacak üye ülkelerin ulusal paraları ile Euro arasındaki kur ilişkilerini düzenleyecek yeni bir Avrupa Para Sistemi (EMS) kurulması kararlaştırılmıştır (Parasız, 2000: 582) .

Euro, 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren kaydi para olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ekonomik ve Parasal Birliğe (EMU); Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İspanya, Portekiz, İrlanda, Avusturya ve Finlandiya katılmıştır. Yunanistan da 1 Ocak 2001 tarihinde EMU'ya katılmıştır. Bu on iki Avrupa Birliği ülkesi haricinde kalan İngiltere, İsveç ve Danimarka AB üyesi olmakla birlikte EMU'ya üye değildirler. Euro 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren de efektif olarak kullanılmaya başlanacaktır. Söz konusu tarihe kadar EMU'ya üye ül-

kelerin ulusal paraları Euro ile birlikte kullanılacaktır. En geç 30 Haziran 2002 tarihinde ulusal paralar tedavülden kalkacaktır.

Bu oluşum öncelikle bir merkez bankaları organizasyonudur. Temelinde ise parasal birlik yani Euro vardır. Amaç yeni bir dünya rezerv parası oluşturmaktır. Bu para bir devletin parası değil piyasaların parasıdır. Para tarihinde ilk kez piyasaların parası, arkasında bir devletin değil de, piyasaların olduğu bir para olarak doğmuştur ve bunun "ikametgahı" da Avrupa'dır (Kuruç, 1999).

Euro, Avrupa Birliği'nin ortak üyeleriyle geliştirdiği ticari ilişkilerde, özellikle Avrupa-Akdeniz Ortaklığı çerçevesinde geniş bir alanda faturalama işlerinde para birimi olarak kullanılacaktır. Dünya ticaret pazarında yaklaşık % 20'lik bir paya sahip olan Avrupa Birliği'nin, 2010'da Avrupa Akdeniz Ortaklığı ile kurmayı planladığı Serbest Ticaret Bölgesi, hem kurumsal hem de uygulamalı olarak sistemi geliştirme yolunda olduğu söylenebilir (Canbolat, 1998: 235-236).

B- Euro'nun Türkiye İçin Önemi

Türkiye Ekonomisi için Avrupa Birliği'nde Euro'ya geçiş önemlidir. Öncelikle bu önemin başlıca nedenlerini açıklamak gereklidir. Türkiye'nin ithalatının 1994 yılında % 46,9'u, 1995 yılında % 47,2'si, 1996 yılında % 53'ü, 1997 yılında % 51,2'si, 1998 yılında % 52,4'ü ve 1999 yılında % 52,6'sı Avrupa Birliği (AB) ülkelerinden yapılmıştır. Ülkelere göre ithalatımız incelendiğinde ise ağırlıklı olarak Ekonomik ve Parasal Birlik (EMU) ülkelerinden yapıldığını görüyoruz. Toplam ithalatımızın, 1994 yılında % 37,7'si, 1995 yılında % 37,3'ü, 1996 yılında 42,4'ü, 1997 yılında % 40,0'ı , 1998 yılında % 40,3'ü ve 1999 yılında da % 39,1'i EMU ülkelerinden yapılmıştır. 2000 yılında ilk üç aylık verilere göre de EMU ülkelerinin ithalat içindeki ağırlığı fazladır. En fazla ithalat yaptığımız ülke ise bir EMU üyesi ülke olan Almanya'dır. (Bakınız Tablo 1) Euro kurundaki değişimler, Türkiye'nin ithalat rakamlarını etkileyecektir. Çünkü Türkiye'nin ithalatında EMU ülkelerinin ağırlığı fazladır. İthalat rakamlarındaki değişim sonucu ödemeler dengesi de değişecektir.

Türkiye'nin ülkelere göre ihracatı incelendiğinde (Tablo 2) benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Türkiye'nin ihracatının 1994 yılında % 47,7'si, 1995 yılında % 51,2'si, 1996 yılında % 49,7'si, 1997 yılında % 46,6'sı, 1998 yılında % 50'si ve 1999 yılında % 53,9'u AB ülkelerine yapılmaktadır. Yine ithalatımızda olduğu gibi ihracatımızda da EMU ülkelerine yapılan ihracatın ağırlığı fazladır. Türkiye'nin toplam ihracatının 1994 yılında % 38,9'u, 1995 yılında % 41,9'u, 1996 yılında % 40,1'i, 1997

yılında 36,5'i, 1998 yılında % 38,5'i ve 1999 yılında % 41,5'i EMU ülkelerine yapılmaktadır. Yine Türkiye'nin ithalatında olduğu gibi ihracatında da en fazla ihracat yapılan ülke EMU üyesi olan Almanya'dır.

Türkiye'de ülkeler itibariyle izin verilen yabancı sermayenin oranları Tablo 3'te de görüleceği gibi, AB ülkelerinin oran; 1995 yılında % 64, 1996 yılında % 86, 1997 yılında % 62, 1998 yılında % 66, 1999 yılında % 69 ve 2000 yılında % 64 olduğu görülmektedir. Bu yabancı sermayenin büyük bir kısmı da EMU ülkelerine aittir. Türkiye'de izin verilen yabancı sermayenin 1995 yılında % 55,8'i, 1996 yılında % 81,7'si, 1997 yılında % 52,8'i, 1998 yılında % 61,8'i, 1999 yılında % 62,1'i ve 2000 yılında da % 79,2'si EMU ülkelerine aittir. Euro kurundaki değişimler, Türkiye'deki yabancı sermaye yatırımlarını etkileyecektir. Çünkü Türkiye'deki yabancı sermaye yatırımlarında EMU ülkelerinin ağırlığı fazladır. Yabancı sermaye yatırımlarındaki değişimler sonucu ise ödemeler dengesi değişecektir.

Türkiye'ye gelen yabancı sermayenin üçte ikisi Euro bölgesinden gelmektedir. Ayrıca, Almanya ağırlıklı olmak üzere, bölgede toplam 50 binin üzerinde Türk müteşebbisin faaliyet gösterdiği gerçeği göz ardı edilmemelidir. AB'nin ihracatında Türkiye'nin payı sadece % 1'ler seviyesinde kalırken, Türkiye'nin dış ticaretinde bölgenin ağırlığı % 50'nin üzerindedir (İrbeç, 2000: 1274).

Türkiye AB'ne ve EMU'ya üye olmamasına rağmen, bir üçüncü taraf ülke olarak EMU'dan etkilenecektir. Çünkü yukarıdaki veriler de göstermektedir ki, Türkiye Ekonomisi Avrupa Birliği ülkeleri ile bir çok yönden ilişki içindedir.

Uluslararası Para Fonu'nun 1998 yılı sonunda yaptığı bir çalışmaya göre, Euro'nun kullanıma geçmesi sonucu Euro alanında gerçekleşecek % 1'lik bir büyümenin, Türkiye ekonomisine büyüme açısından binde birlik oranda bir katkıda bulunması beklenmektedir (Arısan, 1999).

Avrupa Birliği'ne aday ülke olan Türkiye'nin, Avrupa Para Birliği'nden olumlu veya olumsuz yönde etkilenmesi kaçınılmazdır. Türk Ekonomisi için önem taşıyan bankacılık sektörü de bu birlikten birçok yönden etkilenecektir.

Eğer Türk bankaları, birliğe uyum için gerekli yatırımları yaparlarsa, Türk bankacılığı ve dış ticareti için Euro'ya geçişin olumsuz etkilerini en aza indirebileceklerdir.

Tablo 1: AB Ülkeleriyle İhtatımız (Milyon Dolar)

	Yıllık												Ocak-Ekim			
	1994	% Pay	1995	% Pay	1996	% Pay	1997	% Pay	1998	% Pay	1999	% Pay	1999	% Pay	2000	% Pay
AB Üyeleri	10.915,3	46,9	16.860,5	47,2	23.138,1	53,0	24.869,7	51,2	24.074,7	52,4	21.418,9	52,6	17.052,9	52,6	21.465,3	48,9
<i>Ekonomik ve Parasal Birlik (EMU) Ülkeleri</i>																
-Almanya	3.645,5	15,7	5.547,6	15,5	7.813,5	17,9	8.021,2	16,5	7.316,3	15,9	5.880,7	14,5	4.627,6	14,3	5.731,9	13,1
-İtalya	2.008,5	8,6	3.193,1	8,9	4.285,8	9,8	4.463,1	9,2	4.221,7	9,2	3.191,7	7,8	2.527,8	7,8	3.434,5	7,8
-Fransa	1.458,2	6,3	1.995,8	5,6	2.771,5	6,4	2.967,2	6,1	3.034,1	6,6	3.127,9	7,7	2.494,8	7,7	2.842,0	6,5
-Hollanda	740,1	3,2	1.084,3	3,0	1.448,6	3,3	1.484,9	3,1	1.446,4	3,1	1.315,7	3,2	1.046,6	3,2	1.288,7	2,9
-İspanya	380,2	1,6	590,7	1,7	1.033,7	2,4	1.275,8	2,6	1.276,4	2,8	1.262,2	3,1	1.030,2	3,2	1.319,2	3,0
-Belçika Lüksemburg	531,7	2,3	911,9	2,6	1.128,6	2,6	1.216,7	2,5	1.202,6	2,6	1.133,2	2,8	889,0	2,7	1.377,6	3,1
<i>Diğer Avrupa Birliği Ülkeleri</i>																
-İngiltere	1.169,8	5,0	1.829,7	5,1	2.510,4	5,8	2.763,1	5,7	2.683,3	5,8	2.190,4	5,4	1.740,3	5,4	2.176,2	5,0
-İsveç	283,2	1,2	517,8	1,5	659,9	1,5	896,6	1,8	999,4	2,2	1.444,2	3,5	1.173,1	3,6	1.279,2	2,9

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı (2000), Çeşitli İstatistik Göstergeler, Ankara.

Tablo 2: AB Ülkeleriyle İhracatımız (Milyon Dolar)

	Yıllık												Ocak-Ekim			
	1994	% Pay	1995	% Pay	1996	% Pay	1997	% Pay	1998	% Pay	1999	% Pay	1999	% Pay	2000	% Pay
AB Üyeleri	8.635,3	47,7	11.070,8	51,2	11.548,6	49,7	12.247,8	46,6	13.498,0	50,0	14.332,8	53,9	11.741,7	53,6	11.657,4	52,8
Ekonomik ve Parasal Birlik (EMU) Ülkeleri																
-Almanya	3.934,3	21,7	5.033,6	23,3	5.186,6	22,3	5.253,5	20,0	5.460,3	20,2	5.469,9	20,6	4.475,9	20,4	4.144,1	18,8
-İtalya	1.033,6	5,7	1.455,8	6,7	1.446,4	6,2	1.387,2	5,3	1.557,1	5,8	1.685,1	6,3	1.365,9	6,2	1.422,1	6,4
-Fransa	851,2	4,7	1.032,6	4,8	1.053,2	4,5	1.162,8	4,4	1.304,7	4,8	1.569,9	5,9	1.295,4	5,9	1.336,9	6,1
-Hollanda	621,0	3,4	736,4	3,4	769,7	3,3	779,2	3,0	888,6	3,3	932,3	3,5	770,2	3,5	711,4	3,2
-Belçika Lüksemburg	371,0	2,0	451,4	2,1	492,7	2,1	563,6	2,1	669,5	2,5	622,7	2,3	515,2	2,4	517,0	2,3
-İspanya	231,9	1,3	354,4	1,6	363,3	1,6	439,2	1,7	513,2	1,9	750,8	2,8	619,2	2,8	566,7	2,5
Diğer Avrupa Birliği Ülkeleri																
-İngiltere	888,9	4,9	1.134,5	5,2	1.260,6	5,4	1.511,3	5,8	1.739,6	6,4	1.829,5	6,9	1.504,0	6,9	1.651,0	7,5
-Yunanistan	168,9	0,9	209,7	1,0	236,5	1,0	298,2	1,1	370,0	1,4	406,8	1,5	333,6	1,5	366,6	1,7

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı (2000), Çeşitli İstatistik Göstergeler, Ankara.

Tablo 3: Ülkeler İtibarıyla İzin Verilen Yabancı Sermaye (Milyon ABD \$)

	1995	% Pay	1996	% Pay	1997	% Pay	1998	% Pay	1999	% Pay	2000	% Pay
AB Ülkeleri	1.873,40	0,64	3.272,40	0,86	1.030	0,62	1.085,30	0,66	1166	0,69	1950	0,64
<i>Ekonomik ve Parasal Birlik (EMU) Ülkeleri</i>												
- Almanya	392,1	0,13	226,4	0,06	281,6	0,17	329,8	0,20	407	0,24	583	0,19
- Belçika	3,6	0,001228	70,2	0,018368	7,6	0,00454	17,8	0,01081	23	0,0135	71,7	0,02343
- Lüksemburg	61,7	0,02105	43,2	0,011303	23,1	0,0138	23,9	0,01452	32	0,0188	31,8	0,01039
- Finlandiya	0	0	9	0,002355	90,1	0,05383	1,6	0,00097	69	0,0406	696	0,22747
- İspanya	2,8	0,000955	8,2	0,002146	2,9	0,00173	9,2	0,00559	31	0,0182	6,3	0,00206
- Fransa	476,1	0,16243	2.370,30	0,620189	103,9	0,06207	135,5	0,08232	147	0,0865	37,8	0,01235
- Hollanda	559,3	0,190816	338,6	0,088595	206,1	0,12313	352,1	0,21391	235	0,1382	696	0,22747
- Avusturya	32,9	0,011224	11,2	0,00293	8,4	0,00502	6,1	0,00371	16	0,0094	29,4	0,00961
- İrlanda	8,9	0,003036	1,9	0,000497	36,2	0,02163	12,2	0,00741	1	0,0006	0,4	0,00013
- İtalya	98,6	0,033639	43,2	0,011303	124,5	0,07438	128,7	0,07819	95	0,0559	271,7	0,0888
TOPLAM	1636	0,558152	3122,2	0,816924	884,4	0,52838	1016,9	0,6178	1056	0,6212	2424	0,79224
<i>Diğer Avrupa Ülkeleri</i>												
- Yunanistan	3	0,001024	1,2	0,000314	2	0,00119	0,2	0,00012	3	0,0018	32,7	0,01069
- Danimarka	3,6	0,001228	0,4	0,000105	13,7	0,00818	4,2	0,00255	11	0,0065	10,5	0,00343
- İngiltere	161,4	0,055065	164,8	0,04312	122,2	0,07301	44,4	0,02697	88	0,0518	167	0,05458
- İsveç	11,8	0,004026	22,1	0,005782	7,5	0,00448	19,2	0,01166	95	0,0559	8,7	0,00284
GENEL TOPLAM	2.931,10		3.821,90		1.673,80		1.646		1700		3060	

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı (2000), Çeşitli İstatistik Göstergeler, Ankara.

III. EURO'NUN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

Euro'nun uygulanmasından ve parasal birliğe geçilmesinden Avrupa para piyasaları iki şekilde etkilenmişlerdir: Bunlardan birincisi, EMU içinde tek para birimi kullanılmasından dolayı kur riski ortadan kalkması ve para politikalarının ulusal merkez bankaları yerine Avrupa Merkez Bankası tarafından yürütülecek olmasıdır.

1992'de yürürlüğe giren Tek Pazar Programının iki hedefi vardır. Birincisi; malların ve hizmetlerin ve sermayenin, işgücünün serbest dolaştığı bir ortamı sağlamaktır. İkincisi de; tek pazarda etkinliğini arttırarak fiyat istikrarının temin edilmesidir. Burada Euro'nun dış ticarete ve finansal ilişkilerde güçlü bir para birimi haline gelmesi temin edilecektir (Çelebi, 23 Ekim 1998).

Euro'nun uygulanması öncelikle EMU üyesi ülkeleri, daha sonra EMU'ya üye olmayan dört AB üyesi ülkeyi ve Türkiye gibi üçüncü taraf ülkelerin mali piyasalarını etkileyecektir. Bu etkiler olumlu ve olumsuz olmak üzere iki türlü olacaktır.

Türkiye'deki ticari bankalar, 4 Ocak 1999'dan itibaren diğer döviz türleri için yaptıkları işlemleri Euro için de yapmaya başladılar. Türk bankalarında Euro cinsinden döviz tevdiat hesabı açtırmak, Euro'ya dahil olan ülkelerin ulusal para birimlerinde açılan vadeli ve vadesiz döviz tevdiat hesaplarını Euro'ya dönüştürmek veya aynı döviz cinsinden devam ettirmek mümkündür (Dura ve Atik, 2000: 110).

Euro'nun Türk Bankacılık Sektörüne başlıca etkilerini aşağıdaki başlıklarla sıralayabiliriz:

A- Euro Konusunda Bilgilendirme İhtiyacının Doğması

Özellikle bankalar açısından çift yönlü bir etkilenme olacağından da söz edilebilir; çünkü bankalar kendi özel faaliyetlerindeki değişiklikten doğan etkilerin yanı sıra müşterileri konumundaki finansal sektör dışındaki firmaların ve gerçek kişilerin kendi faaliyetlerindeki değişimlerden de etkileneceklerdir. Ayrıca söz konusu müşteriler, Euro'ya geçişle ilgili olarak finansal kuruluşlardan öncülük ve danışmanlıkta beklemektedirler. Bağımsız araştırma danışmanlık kurumu Mori ve IBM'nin birlikte 1997 yılının son üç aylık döneminde gerçekleştirdikleri, Almanya, Fransa, İngiltere, İspanya ve İtalya'da faaliyet gösteren en büyük 200 firmayı kapsayan Parasal Birliğe geçiş konusundaki anket araştırmasının en çarpıcı sonuçlarından biri de, katılımcıların % 72'sinin

bilgi kaynağı olarak çalıştıkları bankayı görmeleridir. Bu bakımdan Euro'nun finansal sektör üzerindeki etkilerinin incelenmesi büyük önem taşımaktadır (Yüksek, Aralık 1998-Ocak 1999: 15).

Türkiye'de de banka yöneticileri ve çalışanları için Euro konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılmaktadır. Mesela 18-22 Ekim 1999 tarihleri arasında Merkez Bankası tarafından "İlk Yılında Euro: Düzenlemeler, Politikalar, Gelişmeler, Sorunlar, Etkiler ve Beklentiler" adlı bir seminer bankacılık sektörü çalışanlarına ve yöneticilerine verilmiştir.

B- Bankacılık Sektöründe Uluslararasılaşmanın Artması

Euro ile bankacılık sektöründe uluslararasılaşma artacaktır. Global vizyonu olan, Avrupa Para Sistemine daha iyi uyum sağlayan ve her türlü finansal aracı sunan bankacılık, uluslararası düzeyde kendine yer bulabilecektir. Üçlü bir kur sistemine (ABD Doları, Japon Yeni, Euro) dayalı uluslararası parasal sistem; büyüklüğü, stratejisi ve araçları, global düzene uygun bankaların konumunu güçlendirecektir. Aksi ise mahalli banka sayısının artışı ve küçük bankaların bölgesel iş yapması gibi bir durumu ortaya çıkaracaktır (Erçel, 1999: 52).

C- Bankacılık Sisteminde Rekabet, Şeffaflık, Banka Birleşme ve Satın Alımlarının Artması

Kendi ulusal pazarı içinde rahat kâr marjları ile çalışan bankalar daha saydam, rekabetçi bir mega pazar olan Pan-Avrupa finans piyasasında aynı rahatlığı bulamayacağı için banka birleşmeleri, şube kapatmaları yaygın bir şekilde yaşanacaktır (Canevi, 1998: 47-49). Tabii Euro ile rekabetin her piyasada ve Pan-Avrupa finans piyasasında artması kaçınılmaz bir sonuçtur. Euro, piyasaya şeffaflık getirecektir. Bugün döviz kurlarını etkileyen birtakım fiyat farklılıkları Euro ile çok açık seçik olarak karşımıza çıkacaktır. Dolayısıyla pazarlar arasında fiyat farkları azalacak ve tek pazar asıl işte o zaman bir realite olacaktır. Perakende bankacılık piyasalarında sınır ötesi rekabet fazla değildir. Toptancı bankacılıkta daha yoğun rekabet yaşanmaktadır. Bu daha da artacak, ama perakende piyasalar Euro sayesinde daha fazla rekabete açılacaktır (Töre, 23 Ekim 1998).

Tablo 4: En Büyük Beş Bankanın Toplam Varlıklarının Bankacılık Sektörünün Toplam Varlıkları İçindeki Payı (%)

ÜLKE	1980	1990	1996
Avusturya	-	-	42
Belçika	53	48	58
Fransa	57	52	52
Almanya	-	-	16
İtalya	26	24	29
Hollanda	73	77	80
İspanya	38	38	48
İngiltere	63	58	57
ABD	9	9	16
İsviçre	45	45	51
Türkiye	-	-	46

Kaynak: "Bankalarımız 1997", Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul, Mayıs 1998 ve WHITE, W.R., "The Coming Transformation of European Continental Banking", Bank for International Settlements, Working Paper No:54, 1998 June, Basle.

Bazı Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ve Türkiye'nin banka yoğunlaşma oranlarına baktığımızda Türkiye'de sektörde rekabet düzeyinin çok düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4'te görüldüğü gibi, mesela 1996 yılında Almanya'da yoğunlaşma oranı % 16 ve İtalya'da % 29'dur. Diğer ülkelerin yoğunlaşma oranları (İspanya, Belçika, Hollanda gibi) son yıllarda artmıştır. Bunun nedeni banka satın alma ve birleşmelerinin artmasıdır. Türkiye'de de banka birleşmelerinin artması beklenmektedir. Son günlerde, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen bankaların da birleştirilerek satılması da gündemdedir. Ayrıca, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Yönetim Kurulunun 26.01.2001 tarih ve 17 sayılı Kararı ile Egebank A.Ş., Yurt Ticaret ve Kredi Bankası A.Ş., T. Tütüncüler Bankası, Yaşarbank A.Ş. ve Bank Kapital T.A.Ş.'in Sümerbank A.Ş. bünyesinde tüm aktif ve pasifiyle devren birleştirilmesine karar verilmiştir.

Tablo 5: Tüm Endüstrilerdeki Birleşme ve Satın Almalar İçerisinde Bankacılık Sektörünün Payı (%)

ÜLKE	1991-92	1993-94	1995-96	1997-98
<i>Ekonomik ve Parasal Birlik (EMU) Ülkeleri</i>				
Avusturya	-	16,8	65,3	-
Belçika	14,1	7,0	4,4	71,3
Fransa	4,3	1,0	8,9	2,1
Almanya	6,5	7,6	4	54,6
İtalya	15,6	17,7	21	39,9
Hollanda	0,2	0,5	13,7	1,2
İspanya	13,5	21,5	10,5	4
TOPLAM	8,8	9,1	11,4	22,1
<i>Diğer Bazı Ülkeler</i>				
İngiltere	6,5	3,4	10,7	1,4
ABD	18,7	9,0	10,6	11,2
İsviçre	9,5	43,4	1,2	90,1

Kaynak: WHITE, W.R., "The Coming Transformation of European Continental Banking", Bank for International Settlements, Working Paper No:54, 1998 June, Basle.

AB bankacılık sisteminde gözlenen en önemli yapısal değişimlerden birisi de, banka birleşmeleri ve banka edinimleridir. Bu birleşme ve edinimlerinin arkasındaki faktörlerin başında maliyetlerin azaltılması, faaliyet etkinliğinin ve rekabet gücünün artırılması, büyük ölçekli uluslararası şirketlerin yatırım bankacılık hizmet taleplerinin karşılanabilmesi gelmektedir. Avrupa bankacılık sistemindeki birleşmelere baktığımızda ise; ilk aşamada ulusal düzeyde birleşmelerin gündeme geldiği, yani ülke içi birleşmelerin öncelikli olduğunu görmekteyiz. Fakat, İskandinavya, Benelux ülkeleriyle bir ölçüde İtalya bu eğilimin dışında kalmaktadır. Almanya'da ise özellikle ticari bankalar arasındaki birleşmeden daha ziyade yatırım bankaları arasında birleşmeler meydana gelmektedir. Bu şekilde, 1998 yılında Almanya'da 168 yatırım bankasının birleşmesi gerçekleştirilmiştir. Parasal birliğe dahil olan ülkeler içerisinde yeniden yapılanma süreci en hızlı olan ülkenin İtalya olduğu görülmektedir. İtalya'da 1998 yılında 54 birleşme gerçekleşmiş, 1999 yılı Haziran ayında ise Banca Intesa ve Banca Commerciale Italiana'nın birleşmeyi planladıkları açıklanmıştır. Bu iki bankanın birleşmesi halinde ortaya çıkacak kurumun gerek dünya çapında, gerek Avrupa çapında ilk on büyük banka arasına girebileceği belirtilmektedir. Aynı şekilde parasal birlik alanı dışında da birleşme eğilimleri devam etmektedir. Özellikle Amerikan bankalarının son zamanlarda bu alana yönelmeleri dikkati çekmektedir. Amerikan bankalarının parasal birlik alanında faaliyet

göstermeye başlamaları, Euro üzerinden işlemlerinin artması, rekabet gücünü arttırmaya yönelmeleri ve Avrupa bankaları ve diğer mali kuruluşlar ile yapılacak ortak girişimlerin yürütülmesi amaçlarıyla, Avrupa'da farklı yerlerde banka satın almaya başladıkları gözlenmektedir. Parasal birlik alanı bankacılık sisteminde yaşanan yapısal değişimlerin ardında yer alan faktörlerin başında menkul kıymetleştirme eğilimi gelmektedir (Arslan,1999).

Tablo 5'te görüldüğü gibi tüm endüstrilerdeki birleşme ve satın almalar içerisinde bankacılık sektörünün payı 1997-1998 yıllarında Belçika, Almanya, İtalya ve İsviçre'de 1995-96 yıllarına göre artmıştır. Artış oranları da çok yüksektir. Bu nedenle EMU ülkelerinin toplam payı da yaklaşık iki katına çıkmıştır.

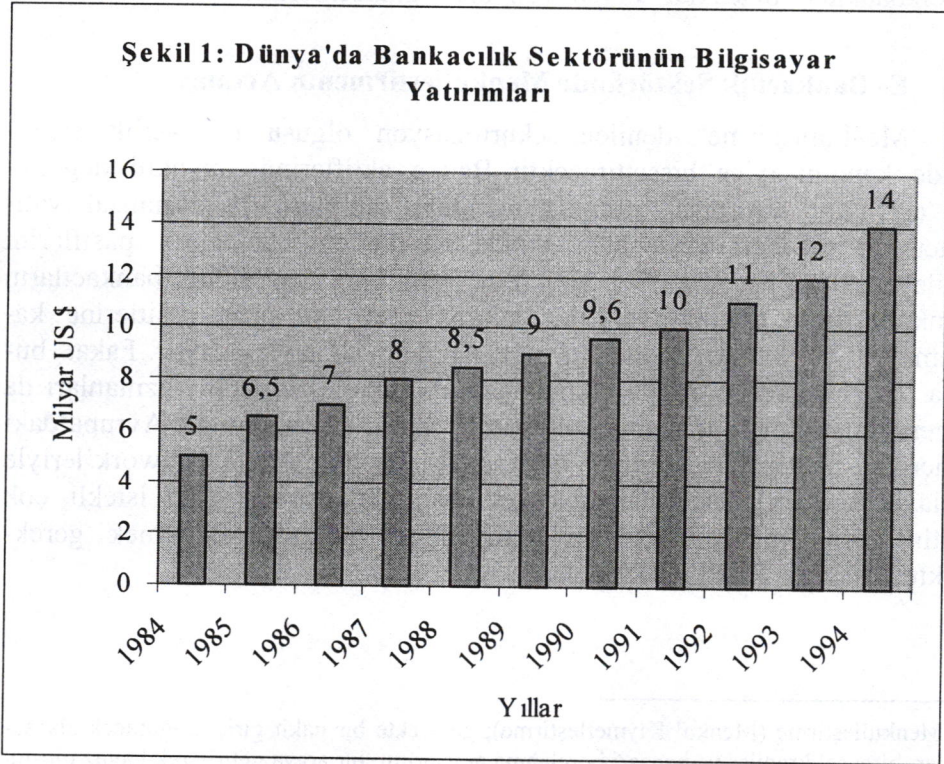
Türkiye'nin de, Avrupa'nın tek paraya geçmesi ve hatta tek bankacılık sistemine giderken, bankacılık sektörünün yeniden yapılanarak rekabetçi ve kaynakları verimli kullanan bir sistem oluşturması gerekir. Bunun ilk adımı 18 Haziran 1999 tarihinde kabul edilen 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile atılmıştır.

D- Bilgi Teknolojisi Kullanımına Dayanan Yatırımların Artması

Euro'nun sistemde kullanımının artması, bankacılık sisteminde de bilgi teknolojisinin etkin ve geniş kullanımını beraberinde getirecektir. Bilgi teknolojisini yaratacak alt yapıya sahip olmayan bankalar mevduat toplama, kredi verme ve müşterilerini gelişmiş bankacılık hizmetlerinden yararlandırma olanağına sahip olmayacak veya bu hizmetleri daha maliyetli yerine getirecektir (Erçel, 1999: 52). Bankaların bütün bilgisayar sistemleri, en azından program açısından değiştirilmek gerekecektir. Bugün Fransa'da 140-150 bin tane Automated Teller Machine (ATM) vardır. Fransa ATM açısından dünyanın en zengin ülkelerinden biridir. Bunların hepsinin ayarlanması, yeni programlara kavuşturulması ve personel eğitimi gerekecektir (Töre, 23 Ekim 1998). Türkiye'de de, dış ticaret işlemlerinde yaygın olarak kullanılan US dolar ve Alman Markı'nın hızlı bir şekilde Euro'ya çevrilmesi gibi Euro ile ilgili ekonomik işlemleri yapacak bilgisayar sistemlerinin bankalar tarafından oluşturulması gerekmektedir.

Parasal Birliğe dahil olan ülkelerdeki bankalar arası ödeme sistemleri, sınır ötesi ödemeleri Euro üzerinden yapacak şekilde oluşturulacaktır. Bunun için Avrupa Merkez Bankaları Sistemi'ne (European System of Central Banks, ESCB) üye ülkelerin ulusal elektronik sistemleri TRGS'ler (Real-time Gross Settlement System) inter link hatlarıyla sınır ötesi ödemeleri aynı gün içinde yapmaya imkan tanıyan TARGET (Trans-European Automated Real-time Gross Settlement

Express Transfer) sistemine bağlanacaktır. Avrupa Merkez Bankası'nın yürüttüğü TARGET, Noel ve yılbaşı dışında hafta içi her gün saat 7.00 ile 18.00 (Frankfurt saati ile) arasında açık olacaktır. Bunun yanı sıra başka ödeme sistemleri (İngiliz Merkez Bankası'nın Euro-Chaps sistemi) ve bankaların kendi aralarında kurdukları organizasyonlar da söz konusudur. Euro Ülkeleri Bankalar Birliği (The Euro Banking Association, EBA) eski ECU Banking Association'ın yerine kurulmuştur)'de target sistemine paralel olarak, bankalar arası bir clearing sistemi oluşturmuştur (Yüksek, Aralık 1998-Ocak 1999: 15). Türk bankalarının bankacılık işlemlerinde yoğun olarak kullanılan otomasyon sistemlerini Euro'nun kullanıma girmesiyle ortaya çıkacak duruma ivedilikle uyarlamaları gerekecektir. Yabancı para (döviz) işlemler muhasebesinde ve muhasebe otomasyonlarında Euro'yu müstakil bir para birimi ve hesap olarak sistemlerine tanıtıp, operasyonel sistemlerini bu şekilde kullanmaları gerekecektir.

Kaynak: AKPINAR, Haldun, *Daha Hızlı, Daha Güçlü, Daha Yüksek*, Ankara, 1993, TBB, s.11.

Şekil 1'i incelediğimizde dünyada bankacılık sektörünün bilgisayar yatırımlarının her yıl arttığı görülmektedir. 1984 yılında 5 milyar Dolar olan bilgisayar yatırımları, on yılda 1994 yılında 10 milyar dolara çıkmıştır.

Euro ile birlikte bankalar, bilgi işlem sistemlerini Euro ile uyumlaştırmak veya Euro ile işleyebilen programlar satın almak durumundadırlar. Mevcut durumda bir çok büyük Avrupa bankasının bu değişim için 300-500 milyon USD arasında değişen bütçe ayırdıkları bilinmektedir. 2000 yılı çözümüne yönelik yapılması gereken altyapı çalışmaları da hesaba katıldığında, bilgi işlem ve donanım giderlerinin bankalar üzerine önemli bir yük getireceğini söylemek mümkündür (Erdoğan, 1999 : 106).

Bankacılık teknolojisinin gelişmesiyle birlikte zaten dünyada bankacılık sektöründe teknoloji yatırımları hızla artmıştır. Bu yatırımları yapamayan bankalar uluslararası rekabette geri kalacaklar, ya küçülerek yerel bankalar olacaklar ya da yok olup gideceklerdir.

E- Bankacılık Sektöründe Menkulleştirmenin Artması

Menkulleştirme² denilen, sekuritizasyon olgusu bankacılık sektöründe kendini iyice hissettirecektir. Banka aktiflerinde menkul değerlerin ağırlığını artırması yanında mevduat sahipleri ile kurumsal yatırımcıların rekabeti veya aynı yönde hareketleri bankaların pasiflerini etkileyecektir (Erçel, 1999 : 53). Yine tek para sayesinde bankacıların menkulleştirme denilen yeni bir takım senet ve ürün çeşitlerine kavuşmaları ve bunları satmaları pazarlamaları kolaylaşacaktır. Fakat burada da bir sorun ortaya çıkmaktadır. Menkulleştirmenin uzmanları da Amerikalılar olduğu için, menkulleştirme işinin kazancını da Avrupa'daki Amerikan bankaları bütün bankacılık teşkilatları ve Network'leriyle toplayacaklardır. Yani bankalar tek para konusunda çok istekli, çok mutlu görünüyorlar, fakat işin maliyetlerini göz ardı etmemek gerekmektedir (Töre, 23 Ekim 1998).

² Menkulleştirme (Menkul Kıymetleştirme); gelecekte bir nakit girişi doğuracak alacaklar, bireysel krediler ve benzeri borçlanma araçlarının bir araya getirilerek havuz oluşturulması, bu havuzlara dayalı olarak menkul kıymetler türetilmesi ve kredibilitelerinin zenginleştirilerek ve derecelendirilerek, üçüncü taraf yatırımcılara satılması işlemidir. Menkulleştirme yolu ile oluşturulan yeni borçlanma araçları "Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler" (VDMK) olarak adlandırılmaktadır (Ceylan ve Korkmaz, 2000: 329).

F- Muhabir Bankaların Öneminin Artması

Euro'yu ihtiva eden ödeme ve mutabakat/takas sistemlerinin seçimi ve maliyetler de dikkate alınarak muhabir banka ilişkilerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir (Hazine Müsteşarlığı, 1999: 43). Avrupa ile Türkiye arasında büyük bir finansal ilişki vardır, büyük hacimlerde para akışı söz konusudur. O yüzden ödeme sistemlerinin seçiminde ücretlendirme, bu sistemin hızı, taşıdığı risk faktörleri, erişebilirliği, çalışma kapasitesi ve sağlanacak likidite de büyük önem taşımaktadır. Üzerinde en çok durulması gereken nokta, muhabir banka seçimi konusudur. Gerçi her bir Avrupa ülkesi için bir muhabir yeterlidir mantığı bankalarda mevcuttur. Ancak seçilecek muhabirlerin ödeme kanalları çok önemlidir. Çünkü bu Avrupa Piyasasında Euro ödemelerinde hızlı işlem yapabilme ve sağlayacakları bilgiler; bankacılık sektöründe özellikle önem taşımaktadır. Bu nedenle oldukça büyük bir rekabet söz konusudur. Örneğin Alman bankaları kendi kurmuş oldukları ödeme sistemleri alt yapılarına rağmen, İngiltere'de Chaps-Euro'nun da direk bir üyesi şekildedirler (Okay, 23 Ekim 1998). Hizmet sunan muhabir bankaların (service providers) tekliflerini incelerken, bankalarımızın göz önünde bulundurmaları gereken hususlar bulunmaktadır. Bunlar; geniş bir hizmet zinciri, ürün ve hizmet kalitesi, anında cevap alabilme, güçlü teknoloji ve fiyatlamadır (Gezgin, 23 Ekim 1998).

G- Banka Denetimlerinin Öneminin Artması

Euro'nun bir etkisi de, banka denetimlerinin daha güçlü, kapsamlı ve sorun önleyici şekilde yapılması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Nitekim geçtiğimiz yıl, Bank for International Settlements tarafından ortaya konulan "Banka Denetiminde 25 Temel Prensipte", bir çok ülkede hayata geçirilmeye başlanmıştır (Erçel, 1999 : 53). Türkiye'de Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun faaliyete geçmesi ve alt birimlerini hızla oluşturması ile banka denetimleri daha güçlü ve kapsamlı yapılacaktır.

H- Valörlü İşlemlerin Etkilenmesi

Mevcut uygulamada ülkemiz ile Avrupa ülkeleri arasındaki zaman farkından dolayı, söz konusu ülkelerin para birimleri üzerinden aynı gün valörlü işlemler yapılamamaktadır. Euro'nun uygulamaya konması ile bu kısıt ortadan kalkacak ve Euro üzerinden aynı gün valörlü işlemler yapılabilecektir (ISO, 1999: 56). Bu Türkiye'nin dış ticaret işlemleri için olumlu bir gelişmedir.

I- Dış Ticaret İle İlgili Bankacılık İşlemlerinin Etkilenmesi

Euro'nun yürürlüğe girmesi ile birlikte Para Birliği'ne üye ülkelerin para birimleri arasındaki döviz alım satım işlemleri, hedging işlemleri, birlik içi ticarete aracılık hizmetleri ve döviz transferleri gibi gelir getirici faaliyetlerin ortadan kalkacağı aşıkardır. Ancak gerek Türk bankalarının uluslararası finans piyasalarında ve dış ticaret işlemlerinde önemli bir ağırlıklarının olmaması, gerekse Alman Markı dışındaki diğer AB para birimlerinin Türk Ekonomisi için önemlerinin ihmal edilebilir düzeyde olması nedeniyle, Türk Bankacılık Sistemi'nin ortadan kalkacak olan bu faaliyetler nedeniyle kayda değer bir gelir kaybına uğrayacağı düşünülmemektedir (Hazine Müsteşarlığı Eko. Ara. Gen. Müd., 1999 : 30).

J- Kur Riski ve Ülke Riskinin Etkilenmesi

Diğer yandan, bankalarca tek para sistemine dahil olan ülkelerin ulusal para sistemine dahil olan ülkelerin ulusal para birimleri üzerinden yapılan işlemler sonucunda, bu paraların birbirlerine karşı olan kur dalgalanmalarından dolayı ortaya çıkan kur riskine maruz kalma olasılığının ortadan kalkması da, tek para sisteminin olumlu etkilerinden biri olacaktır (Hazine Müsteşarlığı, 1999 : 44).

Tek para sisteminin ülkemiz bankacılık sistemine bir diğer olumlu etkisi ise, bu sistemin kapsadığı alanda ortaya çıkması öngörülen faiz düşüşlerinin, Türkiye'nin ülke riskinin azalması ölçüsünde, bankalarımıza Avrupa Mali Piyasalarından daha düşük maliyetli fon temini olanağı yaratmasıdır (Hazine Müsteşarlığı, 1999 : 45).

IV. SONUÇ

Türkiye toplam ithalatının % 43'ünü ve ihracatının % 39'unu para birliğine üye ülkelere yapmaktadır. Türk bankacılık sektörünün yabancı para aktiflerinin % 28,6'sı ve yabancı para pasiflerinin % 29'u Alman Markı'ndan oluşmaktadır. 1998 yılında bankacılık sektörünün para birliğini oluşturan ülke paraları bazında 11,4 milyar USD tutarında döviz tevdiat hesabı bulunduğu ve bu hesaplar karşılığında yapılan munzam karşılıkları, Merkez Bankası bilançosunun yabancı para pasiflerinin % 5,6'sıdır. Yine üye ülkelerin paraları bazında işçi dövizleri, Merkez Bankası bilançosunun yabancı para pasiflerinin % 63'üdür.

Bu veriler göstermektedir ki, Euro uygulamasıyla en fazla etkile-necek üçüncü taraf ülke Türkiye'dir. Avrupa Birliği üyeliğine doğru

ilerleyen Türkiye'nin Para Birliğinden kısa dönemde olmasa bile uzun dönemde etkilenmesi kaçınılmazdır.

Türk bankacılık sektörü, Euro'nun uygulanmasından etkilenecektir. Başlıca etkiler şunlardır:

- Sektörde bilgilendirme çalışmalarının yapılması gereklidir.
- Sektörün uluslararasılaşması artacaktır.
- Sektörde rekabet artacaktır.
- Banka birleşmeleri ve edinimleri artacaktır.
- Bilgi teknolojisi alt yapısının geliştirilmesi gereklidir. Buna bağlı olarak teknoloji yatırımlarının artırılması gereklidir.
- Personel eğitimlerinin artırılması gereklidir.
- Bankacılık sektöründe menkulleştirme olgusu artacaktır.
- Muhabir bankaların önemi artacaktır.
- Banka denetimlerinin daha güçlü, kapsamlı ve sorun önleyici şekilde yapılması gereklidir.
- Üye ülkelerle olan valörlü işlemlerin aynı gün yapılması olanağı olacaktır.
- Üye ülkelerle olan ticari işlemlerde kur riski ortadan kalkacaktır.
- Üye ülkelerdeki beklenen faiz düşüşlerinden dolayı, Avrupa Mali Piyasalarından daha düşük maliyetli fon temini olanağı yaratılabilir.

Türkiye'nin de bu etkileşimi olumlu yönde kullanması gereklidir. Türkiye için bu, yeniden yapılanma için bir fırsattır. Bankacılık sektörü oligopolistik yapısından kurtulabilir, rekabet, uluslararası bankalar, yöneticilerin eğitim seviyeleri ve bilgileri artabilir.

Ancak, yine de, Euro'nun muhtemel etkilerinin somut bir şekilde ortaya çıkabilmesi için, bu paranın fiilen, fiziksel olarak kullanıma başlanması ve bugün yapılan bir takım varsayımların kesinleşmesi gerekir .

KAYNAKÇA

- AKPINAR, H. (1993), **Daha Hızlı, Daha Güçlü, Daha Yüksek**, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara.
- ARISAN, N. (1999), “Euro’nun Makro-Ekonomik Etkileri”, İlk Yılında Euro: Düzenlemeler, Politikalar, Gelişmeler, Sorunlar, Etkiler ve Beklentiler Semineri, **Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası**, 18-22 Ekim, Ankara.
- ARSLAN, İ. H.(1999), “Euro’nun Banka ve Finans Sektörüne Etkileri”, İlk Yılında Euro: Düzenlemeler, Politikalar, Gelişmeler, Sorunlar, Etkiler ve Beklentiler Semineri, **Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası**, 18-22 Ekim, Ankara.
- AYHAN, R. (2000), “Avrupa Parasal Birliği, Euro ve Etkileri”, **Yeni Türkiye** , Yıl 6, Sayı 36, Cilt 2.
- BULGURLU, H. B. (2000), “Küreselleşme Sürecindeki Avrupa Para Birliği, Euro’nun Beklenen Etkileri ve Türkiye”, **Yeni Türkiye** , Yıl 6, Sayı 36, Cilt 2.
- CANBOLAT, İ. (1998), **Uluslarüstü Sistem Avrupa Birliği**, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- CANEVİ, Y. (1998), “Euro Vizyon”, **Görüş** , Ağustos.
- CEYLAN, A. ve KORKMAZ, T.(2000), **Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi**, Ekin Kitabevi, Bursa.
- ÇELEBİ, İ. (1998), “Avrupa’da Tek Paraya Geçiş ve Türk Finans Sistemine Etkileri” , **Banka Uzmanları Derneği Paneli**, Ankara.
- DURA, C. ve ATİK, H. (2000), **Avrupa Birliği Gümrük Birliği ve Türkiye** , Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- ERÇEL, G. (1999), “Euro’nun Bankacılık ve Sermaye Piyasalarına Etkisi” , **ISO Dergisi**, Ocak.
- ERÇEL, G. (2000), “Avrupa Parasal Birliği ve Etkileri”, **Yeni Türkiye** , Yıl 6, Sayı 36, Cilt 2.
- ERDOĞDU, P. (1999), **Avrupa Para Birliği Euro ve Türkiye** , İstanbul Ticaret Odası, İstanbul.
- GEZGİNCAN, A.Ç. (1998) , “Avrupa’da Tek Paraya Geçiş ve Türk Finans Sistemine Etkileri”, **Banka Uzmanları Derneği Paneli**, Ankara.

- GÖNEN, E. (2000), “Avrupa Tarihinde Oluşturulan Ekonomik Bütünleşmeler ve Para Birlikleri”, **Yeni Türkiye** , Yıl 6, Sayı 35, Cilt 1.
- Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü (1999), **Parasal Birlik, Avrupa Para Birliği ve Türkiye** , Hazine Müsteşarlığı, Ankara.
- Hazine Müsteşarlığı (1999) **Euro ile İlgili Gelişmeler ve Türkiye’de Yansımaları** , Ankara .
- Hazine Müsteşarlığı (2000), **Çeşitli İstatistikî Göstergeler**, Ankara.
- İRBEÇ, Y. Z.. (2000), “Avrupa Birliği’nin Yeni Para Birimi Euro ve Türkiye’nin Dış Ekonomik İlişkilerine Etkileri”, **Yeni Türkiye** , Yıl 6, Sayı 36, Cilt 2.
- İstanbul Sanayi Odası (1999), “Euro’ya Geçişte Soru ve Cevaplar” , **ISO Dergisi**, Ocak.
- KURUÇ, B.(1999), “Açılış Konuşması”, İlk Yılında Euro: Düzenlemeler, Politikalar, Gelişmeler, Sorunlar, Etkiler ve Beklentiler Semineri , **Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası**, 18-22 Ekim , Ankara.
- OKAY, M. (1998) , “Avrupa’da Tek Paraya Geçiş ve Türk Finans Sistemine Etkileri” , **Banka Uzmanları Derneği Paneli**, Ankara.
- ÖZBAY, P. (1997), “Avrupa Para Birliği ve Euro” , Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Araştırma Genel Müdürlüğü, Eylül , Ankara.
- PARASIZ, İ. (2000), **Para Banka ve Finansal Piyasalar** , Ezgi Kitabevi, Bursa.
- SEYİDOĞLU, H. (1996), **Uluslararası İktisat** , Güzem Yayınları, İstanbul.
- TÖRE, N. (1998), “Avrupa’da Tek Paraya Geçiş ve Türk Finans Sistemine Etkileri” , **Banka Uzmanları Derneği Paneli**, Ankara.
- TUR, O. (2000), **Avrupa Para Birliği Sermaye Hareketlerinin Serbestleştirilmesi** , Beta Yayınları, İstanbul.
- Türkiye Bankalar Birliği (1998), **Bankalarımız 1997** , İstanbul.
- WHITE ,W.R. (1998), **The Coming Transformation of European Continental Banking**, Bank for International Settlements, Working Paper No:54, Basle, pp. 29-32 .
- YÜKSEK, E. (1998-1999), “Euro’nun Finansal Sektör Üzerindeki Etkileri”, **Active**, Yıl 1, Sayı 4.